

EL LLIBRE DE LA SETMANA

PERFIL

ONZE ANYS
DESPRÉS DE
L'ÚLTIMA
RECUPERACIÓ DE
JULI
VALLMITJANA
(1873-1937), LA
NOVEL·LA 'ALBI',
EDICIONS DE 1984
PUBLICA 'DE LA
CIUTAT VELLA',
QUE VA PUBLICAR
EL 1907 I NO
S'HAVIA REEDITAT
MAI MÉS

Misèria i costumisme a la ciutat condemnada

DAVID VIDAL
CASTELL

Hi fa olor de vi ves-
sat i de pa fregat
amb all; s'hi sen-
ten les martella-
des dels manyans i
la ferum de la va-
queria, mentre els
carboners alcen núvols de pols negra
i escridassen nens que corren esperi-
tats. I en les vides dels treballadors i
els desheretats de la gran ciutat qual-
sevol excusa és bona per a la festas-
sa, amb alcohol barat i misèria mate-
rial i moral. A la novel·la de Juli Vall-
mitjana *De la ciutat vella* (1907) s'hi
senten les campanes dels convents de
Barcelona, en un barri condemnat
—que és tal vegada el personatge prin-
cipal del relat— que va desaparèixer
pocs anys després per l'obertura de la
Via Laietana. És un text arrelat en la
tradicció costumista del Vuit-cents,
però que incorpora una voluntat deu-
tadora del naturalisme i, encara, una
disposició moral de ressò modernis-
ta en la peripècia del protagonista, en
Fermí. Som davant d'un costumisme

tràgic però emancipador d'un Émile
Zola català, que vol retratar "la misè-
ria a recer d'un medi que la permet i
la promou".

Dit això, són moltes les diferènci-
es entre aquest text, el tercer llibre de
l'autor però tot just la seva primera
novel·la, i *Thérèse Raquin*, que tam-
bé va ser la novel·la de debut d'Émile
Zola. La principal és la sensació
que Vallmitjana escriu des d'una re-
alitat allunyada de la que recrea. Fill
d'argenteres de Gràcia, nebot de grans
escultors, no forma part de la pobre-
sa urbana que explica als llibres; ha
viscut la bohèmia i hi ha compartit
taula, però la mirada cap als obrers i
els pobres ens sembla tenyida de
classisme i condescendència, i sovint
té ressons de safari antropològic. Els
obriers de la foneria són anodins per-
sonatges foscos i egoistes. Els comer-
ciant, hipòcrites malcarats. Els mi-
serables viuen per beure i semblen
incapaços d'estimar. Tots viuen i
moren sense cap motiu.

Un amor impossible i malvat

L'argument, una història d'amor
impossible entre en Fermí, el fill
d'un patètic comerciant, ben esta-
blert, i la Laieta, poc més que una
meucota de barri, de família misè-
rima, perfila la tragèdia, però només
arriba a fregar el melodrama. Els
miserables de la ciutat, exemplifi-
cats en la família de la Laieta, ma-
quinen sense cap escrúpol plans im-
morals, com el d'enganyar en Fermí
per fer-lo casar. I ell, burro com és,
genera poca empatia, tot i els in-
tents de Vallmitjana de convertir-lo
en un personatge evolutiu.

Però, de fet, cap personatge sobre-
surta del clixé, ni tan sols els protagon-
istes. Ho justifica Enric Casasses al
pròleg quan diu que Vallmitjana "no
vol explicar la vida d'un personatge

DE LA CIUTAT
VELLA
JULI VALLMITJANA
PRÒLEG D'ENRIC
CASASSES
EDICIONS DE 1984
192 PÀG. / 17,50 €

sinó retratar persones de la vida,
mostrar mons", i que per això l'es-
tructura de la novel·la li molesta. Els
quadres satírics que s'hi van enfilant
—la revetlla de Sant Joan, una festa de
disfresses, la discussió en una barbe-
ria— posen en escena personatges
que repliquen els quadres de Conrad
Roure, Emili Vilanova o Robert Ro-
bert, a la frontera de la xarlotada. En-
tre escenes, però, ensopeguem amb
digressions sobre la injustícia social
o la natura superior del l'art, que des-
maneguen el ritme vibrant que im-
primeix Vallmitjana, amb diàlegs
àgils i palpitants —s'hi anuncia l'exi-
tós dramaturg—. En aquestes esce-
nes, la ciutat vella és més que un es-
cenari. Hi veiem les muralles, anem
cap al Raval, al cementiri, o ens arri-
bem al passeig del parc, on les pare-
lles s'estarrufen sota els plataners.

Tot i la intenció de Vallmitjana,
cal insistir que és molt notable la di-
ferència entre *De la ciutat vella* i les
novel·les modernistes d'herois que
s'oposen al medi. Notem la distàn-
cia entre en Fermí i la Mila, protago-
nista de *Solitud* (1905) de Víctor Ca-
talà. O la que hi ha amb el que feien en
aquells mateixos anys alguns autors
amb interessos similars als de Vall-
mitjana, com Upton Sinclair (*La jun-
gla*, 1906) o Jack London (*Gente del
abismo*, 1903). Potser una segona
part anunciada al final i mai no escri-
ta hauria completat l'arc del protago-
nista. És cert, però, que en Fermí re-
apareixerà tres anys més tard a la
part final d'una altra novel·la de Vall-
mitjana, *La Xava*, de tons i personat-
ges molt similars. I alguns dels temes
encetats en aquestes dues obres els
trobem més endavant a la seva gran
novel·la *Albi* (1931), escrita poc abans
de la seva mort. Quan aquella Barce-
lona i totes aquelles veus ja s'havien
apagat per sempre. ♦♦

ÉS MOLT
NOTABLE LA
DIFERÈNCIA
ENTRE 'DE
LA CIUTAT
VELLA' I LES
NOVEL·LES
MODERNIS-
TES
D'HEROIS
QUE
S'OPOSEN
AL MEDI

VIQUIPÈDIA